

Niels Krabbes tale ved sit 40 års jubilæum på Det Kongelige Bibliotek 15. januar 2010

af forskningsprofessor Niels Krabbe, Det
Kongelige Bibliotek

Fællessang: ”Fordum var der fred på
gaden”

Tro ikke at denne sang skal være en programklæring for min tale i eftermiddag, selvom man jo nok – når man skal se tilbage på 40 års arbejdsliv – må indrømme visse skabs-Jeronimus-tilbøjeligheder. ”Fordum var der fred på gaden” – ved nærmere eftertanke var der nok langt fra altid ”fred på gaden” ”fordum”, lige så lidt som det vil være en tilsnigelse at sige at ”ingen ungdom kom for skade” – heller ikke den gang. Når jeg har valgt sangen, skyldes det – udover det med Jeronimus-tilbøjelighederne – dels at den indeholder en tone til ca. 45 mill. kroner, som I nu har fået lov til at synge – nemlig *Carl Nielsen Udgavens* eneste reviderede tonehøjde som alle umiddelbart kan høre (fra c til g i andet vers lige før omkvæddet, som I naturligvis alle har spottet), dels at det er den ene af to af Carl Niensens 296 sange, som handler om historien. Den anden skal vi synge om en ”rum tid”, nemlig når jeg engang er færdig med denne tale.

Det vil være bekendt for nogen af de tilstedeværende, at jeg ikke er nogen stor ynder af receptioner. Ofte

ved man ikke, hvad man skal stille op med sig selv, både sådan socialt og også mere praktisk, når man har et glas og en tallerken i den ene hånd og samtidig skal give den anden hånd eller det, der er værre, til venner og kolleger. Hertil kommer den vanskelige afvejning af, hvor længe man skal tale med en og samme person, og hvornår det er tid til at ”mingle”, enten fordi samtalepartnern bliver fjern i blikket, fordi vedkommende har fået øje på en vigtigere person et andet sted på området, eller fordi man selv synes man er nødt til at komme videre. Men sjovt nok er der enkelte undtagelser fra denne utilpashed med receptioner, og denne er absolut en af dem, og jeg vil gerne sige tak til Det Kongelige Bibliotek for arrangementet i dag. Tak til Erland [Kolding Nielsen, direktør, Det Kongelige Bibliotek] for ideen (efterfulgt af den kraftige opfordring om at realisere den) og til Bodil [Henriksen, administrationschef, Det Kongelige Bibliotek] og hendes stab for arbejdet med det praktiske arrangement. Jeg har erfaret, at et sådant arrangement stiller visse logistiske udfordringer. Og ikke mindst tak til alle jer, der er kommet, gamle og nuværende kolleger og fagfæller, gamle venner og ikke mindst en talstærk repræsentation af den nære og lidt fjernere slægt.

Det andet problem ved et 40 års jubilæum er jubilærens tale. Den er ofte meget lang. Hver periode på fem år får gerne minimum 4-5 minutter, og i løbet af 40 år er der som man kan regne ud, otte sådanne femårs perioder. Når hertil kommer en beskrivelse af den første arbejdsdag for 40 år siden – både

på arbejdspladsen og ude i samfundet – og nogle afsluttende sammenfattende bemærkninger om udviklingen gennem de 40 år, kan talen nemt være mellem 45 og 60 minutter.

Så galt vil det ikke gå her. Min tale vil kun falde i tre dele: en indledning, efterfulgt af nogle bemærkninger om de to faser i mit arbejdsliv, nemlig årene på Musikvidenskabeligt Institut (MI) og årene her på Det Kongelige Bibliotek (KB). Og vi er faktisk allerede et stykke inde i indledningen. Og så skal jeg i øvrigt undskyldte at talen handler så meget om mig selv, men det ligger næsten i sagens natur.

40 år i statens tjeneste, har Erland skrevet på indbydelsen. Jeg føler sådan set ikke, at jeg har gjort staten nogen tjeneste, og det tror jeg såmænd heller ikke staten synes. Den ville have det lige så godt – eller lige så skidt – uden min ”tjeneste”. Hvis man endelig skulle bruge ordet ”tjeneste”, er det snarere staten der har gjort mig en tjeneste ved at give mig de bedst tænkelige muligheder for ansættelser i de – for mig – mest attraktive stillinger, jeg kunne forestille mig, nemlig først 26 år som amanuensis og lektor på MI (i øvrigt efter 10 som studerende på selv samme sted) og derefter 14 år som afdelingsleder og Carl Nielsen redaktør på KB, afsluttende med etableringen af det nye Dansk Center for Musikudgivelse (DCM). Jeg kan ikke lade være med at tænke på den kostelige – og meget tankevækkende – indledning til Beethoven kapitlet i Donald J. Grouts berømte og berygtede engelske

Forskningsprofessor Niels Krabbe blev 1. april 2009 udnævnt til leder af det nyoprettede Dansk Center for Musikudgivelse på Det Kongelige Bibliotek. 1996-2009 var han førstebibliotekar og leder af Musikafdelingen på Det Kongelige Bibliotek og i perioden 1984-1996 institutbestyrer ved Musikvidenskabeligt Institut, Københavns Universitet. Fot: Det Kongelige Bibliotek.

lærebog i musikhistorie, brugt ved et væld af danske og udenlandske universiteter i næsten to menneskealdre, incl. MI på Københavns Universitet (KU) både i min studietid og 30-40 år senere. I indledningen til afsnittet om Beethoven i denne høj lærde musikhistoriske grundbog kan man læse følgende dybsindighed: ”Beethoven came on the scene at a favorable moment in history”. Sådan har jeg det også – uden sammenligning i øvrigt – når det gælder de stillinger, jeg har været så heldig at beklæde. Det skal jeg ikke uddybe, men det kan enhver efter lyst og tilbøjelighed selv tænke lidt over.

De to faser – altså universitet og KB – har været yderst forskellige – nærmest to verdener. Det er en forskellighed, der både bunder i institutionernes karakter og i den tid, hvor mine respektive ansættelser fandt sted. Der er markante forskelle på institutionskulturen på KU og KB, uden at jeg derved på nogen måde skal fremhæve den ene for den anden. Og der er forskelle på det akademiske miljø i perioden 1970 til 1996 på den ene side og perioden fra 1996 frem til i dag på den anden. Men helt uanset disse forhold – eller måske netop i kraft af dem – kan jeg se tilbage på begge forløb med næsten udeladt glæde. Jeg forlod således ikke universitet, fordi jeg ville noget bedre, udelukkende fordi jeg ville noget andet, og helt generelt er det meget få oplevelser fra mit lange universitetsliv jeg i dag gerne ville have været foruden.

Min tid på universitetet forløb parallelt med den meget dramatiske men også spændende og gennemgribende udvikling fra det gamle professorvælde via den nye styrelseslov til den meget flade ledelsesstruktur, som alene på et mellemstort institut som MI affødte følgende mere eller mindre styrende organer: institutbestyrelse, institutråd, studienævn, fagråd, faggrupper, kantineudvalg, apparatudvalg, biblioteksudvalg, økonomiudvalg – alle med egne kommissorier og forretningsordner og alle med valgte ledere og medlemmer, som – for førstnævntes vedkommende – hele tiden skulle huske på, at en dag ville de igen være ligeværdige kolleger med dem,

som de p.t. var ledere for – for mit eget vedkommende oven i købet leder for et par af de lektorer og professorer jeg selv havde haft som studerende få år forinden. I de sammenhænge, hvor denne struktur fungerede, var det rigtig sjovt. I sammenhænge hvor den ikke fungerede, var det utåleligt ud over alle grænser. Og det kastede mange og lange møder af sig med hver sin forretningsorden, som det var en god ting at kunne. Det var nemlig sådan, at ethvert indlæg til forretningsordenen ifølge reglerne skulle standse den saglige debat og afhandles før selve sagen.

Samtidig med skiftet i styrelsen af tingene – altså fra professorvælde til paritetisk sammensatte styrende organer – var det også en rejse fra én faglig profil til en anden. Sagt meget overordnet – og unuanceret – kan man sige, at vi i 60'erne blev uddannet i den traditionelle germansk prægede musikvidenskabelige tradition, som forsøgsvis kan karakteriseres med ord og begreber som: akribi, værdifrihed, musikkens autonomi, stilkritik, de store mestres musikhistorie, positivistisk paradigme o.lign. Og jeg skal gerne bekende, at selvom megen af denne lærdom og mange af de værdier vi tog med os som musikkandidater i slutningen af 1960'erne siden hen blev udfordret og problematiseret – visse af dem endda helt forkastet – ville jeg ikke et sekund have været denne væsentlige ballast foruden – og det gælder både indsigten i det, som blev doceret, og bekendtskabet med dem, vi lærte det af. Jeg føler det som et meget stort privilegium at have studeret hos de tre professorer,

som tegnede faget dengang, nemlig Jens Peter Larsen, Nils Schjørring og Henrik Glahn – og det uanset hvor meget af dette, jeg siden måtte reagere imod. Her kan man vist nok – om end med en lille drejning – citere Grundtvigs linjer: ”men den har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kær”. Men netop derfor skal det heller ikke være nogen hemmelighed, at opgøret med disse holdninger var vanskelig og havde omkostninger og i visse henseender var af næsten eksistentiel art.

Igen sagt meget overordnet var de to store temaer i nydefineringen af faget i 70'erne: studiet af forholdet mellem musikken og det omgivende samfund, samt udbredelsen af fagets genstand fra den snævre ”kunstmusik” komponeret af de store enkeltkomponister til et langt bredere felt af musikalske udtryksformer inden for jazz, populærmusik og rock – det meste af det set under det overordnede begreb: ”gymnasierrelevans”. Det kom der mange diskussioner ud af – også mange rigtig gode diskussioner – men der kom også megen splid – også på det personlige plan. Nye alliancer blev skabt og gamle venskaber ødelagt. På MI kom vi dog i det store og hele helskindet igennem denne proces, selvom det i visse henseender for nogen af os nærmest havde karakter af en slags faderopgør.

Det mest konstruktive og positive resultat af dette tidehverv var for mig selv arbejdet med *Gyldendals Musikhistorie* i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne. Her prøvede vi (dvs. fire kolleger incl. Jens Brincker og undertegnede) at udmønte de nævnte

tendenser i en samlet fremstilling af den vestlige musikkulturs historie gennem 1000 år på det, vi den gang med ungdommeligt overmod kaldte ”et materialistisk grundlag”. Dels byggede projektet således på et erklæret metodisk fundament, dels måtte det nødvendigvis medføre, at vi måtte skrive om ting, vi ikke havde så megen førstehånds forstand på, og endelig var det en kollektiv proces hvor tekstens enkelte afsnit ikke fremstod med angivelse af, hvem af os der havde skrevet hvad. Alle tre vilkår var nye den gang, i hvert fald inden for musikfaget i Danmark. Hvad det sidste angår – altså den manglende angivelse af forfatter – var det en yndet sport blandt vores studerende at gætte på, hvem der havde skrevet dette eller hint afsnit – som regel tog de fejl.

Gyldendals Musikhistorie var et dristigt foretagende, og mange hævdede dengang og vil stadig hævde, at vi knækkede halsen på det. Naturligvis ville vi ikke drømme om at skrive en sådan bog i dag – dertil har vi alle selvligesom verden omkring os ændret sig, og godt det samme. Men set i bakspejlet – og på trods af at bogen stort set ingen kollegial genklang vandt på universitetet – mener jeg også i dag, at det både var et godt projekt og en godt forløb, og jeg tror såmænd også i et højstemt øjeblik som nu, at der er personer mellem år og dag, som har fået nye indsigter og set nye sammenhænge i den musikhistoriske udvikling ved at læse i de fire bind.

De aksiomer, vi formulerede bag arbejdet dengang, kunne i hvert fald godt have gyldighed endnu, selvom de konsekvenser man ville drage af dem

1997-2009 ledede Niels Krabbe udgivelsen af den første samlede praktisk/videnskabelige udgave af Carl Nielsens værker, ialt 35 bind. Fot: Det Kongelige Bibliotek.

muligvis ville være nogen andre: de lød, sammentrængt til tre hovedudsagn, sådan her:

- Musikhistorien handler om mennesker og deres omgang med musik
- Musikken er *på sin vis* et sprog, der ligesom sproget har en syntaks og forstås forskelligt under forskellige kommunikationsvilkår
- Verden forandrer sig og lader sig forandre

Ikke mindst det sidste udsagn var vigtigt for os dengang. For det er jo det samme som at sige, at det at skrive musikhistorie er en form for politisk handling.

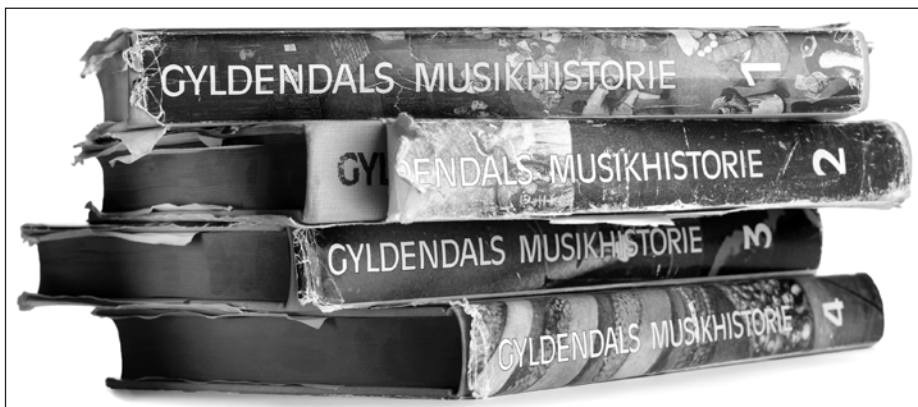
Det er morsomt her 25 år senere at genkalde sig pressens og fagets modtagelse af bogen. Der blev sagt og skrevet rigtig mange ord i denne an-

ledning, og værket gav jo oven i købet anledning til en ”mod-bog” om samme emne, nemlig *Gads Musikhistorie*, der angiveligt var skrevet for dæmme op for uhyrlighederne i vores bog, og som markedsførtes som den første musikhistoriske lærebog på dansk siden 1936 – vel at mærke mere end et år efter vores bog! Så var banen ligesom kridtet op. Man kunne næsten tale om den ”store nordiske musikhistoriekrig” i 80’erne – udkæmpet mellem København og Jylland.

Her to korte eksempler på yderpunkterne i pressens omtale af værket, da alle fire bind forelå:

Et sted hed det: ”Musikhistorien som pinlig træskodans.

Nu bagefter er det som at have danset fire timer, nej fire maraton-

Niels Krabbe skrev sammen med Jens Brincker, Carsten E.Hatting og Finn Gravesen Gyldendals Musikhistorie. Den europæiske musikkulturs historie, vols. 1-4, København 1982-84, redigeret af Knud Ketting. Fot. Det Kongelige Bibliotek.

døgn, med en partner, tyk, tung og svedig, der uafsladelig kiksede rytmen og jokkede en over tæerne, alt imens han/hun åndede én lige ind i ansigtet med hektiske værdiladede meninger.”

Og på den modsatte fløj kunne man læse: ”Det er en præstation. Spændende og engageret skrevet. Provokerende og ikke til at komme uden om.

Man frydes gang på gang over at få sat sin viden ind i et nyt perspektiv.

Der er helt klart tale om et pionerarbejde, som har krævet uforfærdethed af forfatterne. Nogle vil endda sige dumdristighed.”

Sådan gik bølgerne højt. Nu er det hele glemt. Bogens deroute fremgår af, at først kom en alternativ udgave i paperback, så blev den degraderet til bogklubudgave, så kom den på bogudsalg og for et par år siden fik vi tilbud om ganske prisbilligt at købe restoplaget inden det blev destrueret. Som en studerende engang sagde: de fire

bind var gode at stå på, når man skulle nå de øverste hylder, og så har den for resten en høj brændværdi. ”Sic transit gloria mundi”.

Jeg har opholdt mig ved arbejdet med *Gyldendals Musikhistorie*, fordi dette arbejde ligesom ”tegner” billedet af en meget væsentlig side af livet på MI i mine 26 år. Meget andet kunne fremdrages, herunder ikke mindst det sociale og kollegiale liv på MI næsten døgnet rundt, som der gik frasagn om på de øvrige institutter, men det vil føre for vidt her at komme ind på alt dette. Jeg vil derfor forlade universitetstiden og vende mig mod tiden på KB og endnu engang understrege, at med enkelte helt forventelige skår i glæden har det været en fryd at have haft sin stort set daglige gang på Musikvidenskabeligt Institut (tænk sådan hed det engang) i 36 år.

At komme til KB i 1996 var – som antydet – en omvæltning. Den mest iøjnefaldende for-

skel var ledelsesstrukturen. Her var der bestemt ikke tale om nogen flad struktur. Her var klare hierarkier og klare be-
føjelser og en meget synlig ledelse. Man vidste, hvem der var ens overordnede og man vidste, hvilke ledelsesforventninger der blev stillet til én. Og måske den mest afgørende – og i øvrigt efter sagens omstændigheder ganske selvfølgelig – forskel i denne henseende var, at man kunne komme i kontakt med sin ledelse, når man havde brug for det. Det var nok et af de største problemer i mine sidste år på Universitetet, at man som valgt institutleder sad meget ensomt, og at der både konkret og overført var meget langt fra Klerkegade til Dekankontoret på KUA. Her på KB var det bare et par trapper op.

Når jeg ser tilbage på de 14 år på KB, er det, der dominerer, musikfagets gunstige position på biblioteket samt de utallige muligheder jeg har fået som ansat inden for faget. Der er nok de, der vil hævde at den såkaldte direktoreffekt har været lige lovlig stor – altså følgerne i det daglige af direktørens meget store kærlighed til og ikke ubetydelige indsigt i musik. Det er i hvert fald hævet over enhver tvivl, at musikken har fået lov til at blomstre i årene siden Diamantens indvielse. Jeg nævner i flæng:

- de mange udstillinger om musikalske emner (store såvel som små – velbesøgte såvel som næsten oversete af publikum) både her på Slotsholmen og i udlandet;
- det bekostelige, men ganske enestående projekt med Fuzzys daglige

Musik i Skåret, der krævede en ikke uvæsentlig ombygning af dele af atriets;

- hele koncertvirksomheden i en af byens bedste koncertsale beliggende under havets overflade, hvor KB har markeret sig som en meget spektakulær medspiller i det københavnske musikliv;
- egen musik-studiesal med faciliteter af enhver art (nu oven i købet også med en snild, diskret trappe direkte op til Håndskriftsafdelingen og ganske vist ikke nær så velbesøgt af musikforskere, som vi havde håbet og ventet);
- fokusering på musikforskning som et af bibliotekets udvalgte satsningsområder;
- publikationer både af store videnskabelige udgaver og af mindre publikationer og monografier vedr. musik;
- det meget store volumen af digitaliserede musikaler på nettet på et tidspunkt, dette var forholdsvis usædvanligt på andre store forskningsbiblioteker i Danmark og Europa;
- KB's almindelige engagement i en række musikalske fora i ind- og udland
- og meget andet.

Alt sammen noget der gør, at KB som musikinstitution er synlig i det danske musikliv og alt dette muliggjort gennem klare strategiske og politiske beslutninger fra ledelsen.

Det andet, der dominerer min erindring om årene på KB, er de kollegiale relationer, som jeg faktisk

tror, er ret enestående, sammenlignet med andre institutioner af vores art og med en sådan omstillingshastighed, som kendetegner KB: på afdelingsniveau en loyalitet og en overbærenhed i uhørt grad, på afdelingslederniveau et kollegialt fællesskab i ordets bedste betydning både i lyst og i nød, og fra ledelsen en tillid under ansvar, som har gjort, at det har været en gave at udføre i hvert fald en del af ledelsens beslutninger – nok i det store regnskab de fleste af dem.

Og endelig som det tredje naturligtvis glæden ved at arbejde med *Carl Nielsen Udgaven*. Men om Carl Nielsen Udgaven her ikke et ord – de ord, der kunne siges i den anledning, er allerede sagt i rigt mål i løbet af det forgangne år – så mange, at det må være nok i denne omgang.

Når man ser på den aller-seneste tid på KB og ikke mindst ud i fremtiden med en musik-ansats briller, tegner der sig unægtelig et billede af store omvæltninger – på KB i almindelighed og i Musik- og Teaterafdelingen (MTA) i særdeleshed. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at jeg tvivler på at jeg ville have kunnet følge med til disse omvæltninger, hvis jeg var fortsat som afdelingsleder (skal jeg være helt ærlig er det ikke engang sikkert, at jeg ville have været enig i dem alle), men det er en udelt glæde og opmuntring på sidelinjen (for vores nye center er nemlig heldigvis stadig på samme etage og samme gang som MTA) at se, med hvilken entusiasme man fra afdelingen modtager og agerer på de nye udfordringer og ikke

mindst med hvilken kompetence de præ-senteres og søges gennemført af min efterfølger som afdelingsleder. Det lover godt.

Jeg er overbevist om, at musik også fremover vil være en meget væsentlig del af KBs profil – først og fremmest i kraft af MTA i en delvis ny klædning, og supplerende i kraft af det nyoprettede *Danske Center for Musikudgivelse*, som jo er endnu et eksempel på KB's musiksatsning. Det er for tidligt at vurdere centrets muligheder og levedygtighed på længere sigt, men man kan vel sige med et velkendt billede, at vi er kommet ud af havnen, har sat en kurs, som vi håber fører i den rigtige retning, selvom vi ikke helt endnu ved præcist hvilken havn vi efterfølgende skal anløbe. En ting er i hvert fald helt sikker: selvom et af centrets udtalte formål er at fastholde og videreudvikle den kompetence, som gennem 15 år blev opbygget på *Carl Nielsen Udgaven*, så er udfordringerne for det nye center nogle andre, og på sin vis vanskeligere.

Men det er jo kun som vi kender det. For hvad var livet på KB uden konstante udfordringer og konstante omstillingskrav.

Vi startede med en af Carl Niensens sange om fortiden. Må vi slutte med en anden sang om samme emne – og lidt mere seriøst, igen til en af Carl Niensens fine melodier, nemlig Aakjærs ”Som dybest Brønd”. Endnu en gang: Tak for jeres fremmøde og tak for alt det andet.